

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен "доктор", Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по изобразително изкуство) , на тема:
„ФОРМООБРАЗУВАНЕ И ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДЕКОРАТИВНО-АБСТРАКТНИТЕ ХУДОЖЕСТВЕНИ ФОРМИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО” автор: **Венцислава Христова Стоянова**, докторант към катедра „Изобразително изкуство”, ФНПП, СУ "Св. Климент Охридски"
с научен ръководител: **проф. д-р Лаура Димитрова**
РЕЦЕНЗЕНТ: **проф. д-р Лучия Малинова Ангелова**, ФНПП, СУ "Св. Климент Охридски"

Обща характеристика

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и значима, което се определя от следното: 1. проведените научни изследвания и обобщения в общи линии предполагат създаването на система за естетическо образование; а също и 2. принципните положения на теорията и практиката на образованието и обучението чрез средствата на изкуството, които се разработват като отделни проблеми на художественото образование. От тази гледна точка изследването е изключително актуално едновременно и за теорията, и за практиката на обучението. Предложената разработка представлява цялостно научно-приложно изследване с ясно и подробно конструирана теоретична част, защитаваща значимостта на избора на темата. **Венцислава Стоянова** показва, че навлизането на света в нова, непрекъснато изменяща се съвременна ситуация, изисква промяна и преосмисляне на много аспекти от живота и най-вече от образованието. Във връзка с това, може да се твърди, че всички важни аспекти на съвременната социална реалност са аспекти и на художественото образование, и в частност, на обучението по изобразително изкуство. Мястото на художественото обучение в заключителния етап на средното общо образование в България е незначително, маргинално и дори пренебрегвано. То би трябвало да съдейства за динамиката, интензивното развитие и непрекъснатата активност на учениците по посока култура, интелигентност и творчески потенциал. В този смисъл, според нея, промените, настъпили във възпитателния процес в българската образователна система в края на миналия век, дават своето отражение и върху начина на възприемане и претворяване на изобразителното изкуство.

Така, в условията на все по-нарастващата глобализация във всички сфери на живота се проявяват вариативните корелации на възпитателни взаимоотношения между субектите на възпитателното пространство: отделните участници (ученици и педагози) и групата като цяло, при което възможността за пряк дидактизъм към съдържателните компоненти е игнорирана. Това дава възможност да се постави акцент върху изясняване на същността и функциите на абстрактните форми и посочване на разликите между тях и натуроподобните форми в изкуството. Разглеждат се основните изразни средства, с които се характеризира декоративно-абстрактната образност. **Венцислава Стоянова** счита, че с оглед на факта, че приложението на ДАХФ не е конкретно заложено в ДОИ, акцентът се поставя върху моменти, засягащи пряко или косвено употребата на декоративно-абстрактните форми. Анализът на посочения теоретичен материал насочва към възможностите на учителя да интерпретира конкретното учебно съдържание, базирано на ДОИ и да създаде модел на учебен процес, ориентиран към осъзнаване динамиката на съвременната социална реалност и ролята на ДАХФ за по-активно възприемане, анализиране, дешифриране и осмисляне на посланията на заобикалящата ни среда. Проучването на ДОИ ще помогне, според нея, и за по-точно и целенасочено очертаване на потребностите на гимназиалното образование свързано с ДАХФ и за установяването на евентуални пропуски, като съответно бъде потърсена тяхна компенсация или адекватна алтернатива.

Ето защо проучването отразено в дисертационния труд от тази гледна точка протича в две направления: първо, че възпитателното пространство на ДАХФ може да се разглежда като пространство, където на основата на разгръщащата се ценностна ориентация за значими и желани събития, учениците развиват изобразително-творческа дейност и отношения към света; второ, предпоставка, необходима за разкриване същността на възпитателното пространство е използването на методическата система за приложение на ДАХФ, разработвана в дисертацията с принос към теорията на възпитателното пространство. Така се поставя развитието на личността на ученика в контекста на неговите взаимодействия с обкръжаващата го среда. Ето как динамичната, вариативна и своеобразна образователна среда поражда предпоставки за развитие на изобразително-творческите способности на учениците.

Съдържание на разработката

Дисертационният труд е с обем от 280 страници, от които 215 страници са текст-изложение и 65 страници са приложения (които са отделени в самостоятелно книжно тяло). Структурата на дисертацията включва увод, три глави и заключение. Библиографията се състои от 111

заглавия, от които 79 източници на кирилица и 32 на латиница. Включени са 3 приложения (в отделно книжно тяло), които отговарят по съдържание и илюстрират трите основни глави от дисертацията (включени са и въпросници за входяща, междинна и изходяща диагностика). Дисертационният труд съдържа общо 15 таблици, 41 диаграми и 3 схеми. В приложенията са включени 244 фигури, от които 231 фотоси, 4 въпросника, 1 презентация (състояща се от 30 слайда) и 1 списък под формата на таблица.

След като се взима за методологическа основа на изследването системно-структурният и интердисциплинарният подходи към изследването на социокултурните и педагогически феномени, а теоретическата основа на изследването е съставена от разнообразни подходи и концепции постановката на проблема в дисертационния труд е представена по следния начин:

Обект на дисертационното изследване е процесът на обучението по изобразително изкуство на ученици от гимназиален етап на образование.

Предмет на изследването са начините на приложение на декоративно-абстрактните художествени форми в обучението по изобразителни изкуства.

Целта на изследването е да се създаде методически модул за приложение на декоративно-абстрактните художествени форми в обучението по изобразително изкуство в гимназиален етап на образование, който да доведе до повишаване на интереса и на мотивацията на учениците и до развитие на теоретичните им знания и художествените им умения относно използването на декоративно-абстрактни художествени форми в изкуството.

Хипотезата включва следното предположение:

В дисертационното изследване се предполага, че прилагането на интердисциплинарен методически модул (система) за използването на ДАХФ в процеса на обучение по изобразително изкуство в гимназиален етап, би повишило интереса, мотивацията и степента на теоретичните знания и на художествените умения на учениците за използването на такива форми.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на проблема и е представена концепцията на изследването. Дисертацията е разделена на три глави. В първата се разглеждат теоретичните постановки по изследваната проблематика, чрез проучване на литературни и други източници. Втората глава представя проведените предварителни проучвания на терен, формирането на теоретичен модел на методическата система (обосновка и описание на задачите и на критериите за оценка), както и инструментите за диагностика. В третата глава са описани организационните параметри на изследването и е направен анализът на резултатите чрез количествени и качествени подходи. В заключението са

резюмирани получените резултати, формулирани са изводи и препоръки, както и приносите на дисертационното изследване.

Създадената от **Венцислава Стоянова** програма за организация на ДАХФ предполага наситено образователно съдържание, съответстващо на познавателните интереси на учениците. Изхождайки от принципа за интегративност и хармоничност, тя предвижда широко взаимодействие на учениците от ЕГ с ДАХФ. Отношенията, уменията и знанията, развивани чрез прилагането на ДАХФ в експерименталния модел, могат да бъдат разпознати и като фактори, оказващи влияние върху готовността на учениците (в края на средното образование) за бъдещо висше образование в сферата на изкуството.

Анализът, който прави **Венцислава Стоянова**, на получените в хода на изследването резултати, показва, че е изведен експериментален модел на методическа система, формирана на базата на анализ и структуриране на натрупания и проучен материал като възпитателното пространство се оказва достатъчно ефективно.

Получените в хода на експерименталното изследване данни дават възможност да се направят редица изводи. Основните изводи, които могат да се формулират въз основа на резултатите от настоящото дисертационно изследване са:

1. Темата за декоративно-абстрактната образност в изкуството е актуална в съвременната социална реалност и е необходимо по-задълбоченото ѝ изучаване в обучението по изобразително изкуство в училище.

2. Темата е подходяща за ученици от гимназиален етап на образование, изучаващи изобразително изкуство, тъй като изисква по-високо ниво на осъзнаване на проблема и развити базови умения за работа с художествени изразни средства.

3. Теоретичното изучаване на декоративно-абстрактната образност в изкуството е необходима предпоставка за развитие на съвременно художествено мислене и ориентация в днешното визуално ориентирано общество, както и в системата за визуална комуникация.

4. Практическите задачи, реализирани в експерименталния модел, водят до по-добри резултати и развитие на художествените умения и теоретичната подготовка на учениците.

5. Проведените художествени дейности стимулират развитието на индивидуалното творческо мислене и способстват за формиране на отношение на учениците към изразния език на абстрактната образност.

6. Чрез методическия модул за прилагане на ДАХФ в обучението по изобразително изкуство учениците могат да достигнат до по-високо ниво на разбиране взаимовръзките между теория и практика в учебния процес, а

Основни приноси на дисертационния труд

1. Темата на дисертацията е формулирана по начин, по който не е представяна в българската и чужда научна литература. Проучването представлява оригинална (авторска) гледна точка към проблемите на декоративно-абстрактната образност в педагогически аспект, базирайки се на вече съществуващи научни разработки за същността, произхода и приложението на ДАХФ в изкуството.

2. Подбран е, анализиран е и е систематизиран богат теоретичен материал, включващ преводи на текстове, част от които не са публикувани на български език в научната литература.

3. Синтезирана е и е структурирана теоретична информация, обвързана с проблемите на ДАХФ, съдържаща се в Държавните образователни изисквания, в учебните програми и планове на 10 и 11 клас (Културно-образователна област: Изкуства; Учебен предмет: Изобразително изкуство).

4. Структуриран е и е апробиран експериментален модел на оригинална методическа система, занимаваща се с въпроса за приложение на ДАХФ в обучението по изобразително изкуство в гимназиален етап на образование в средното общообразователно училище (СОУ), която би могла да бъде интегрирана в практиката, и която предлага съвременно теоретично и практическо реализиране на актуален образователен модел.

5. Разработен е и е апробиран диагностичен инструментариум за оценяване, като е формирана оригинална система от критерии и показатели за проучване и установяване нивото на художествени умения на учениците.

6. Експерименталният модел е апробиран в масовата практика като по експериментален път е доказано, че въвеждането на система от методи, свързани с употребата на ДАХФ, прилагани в процеса на обучение по изобразително изкуство в 10 и 11 клас (паралелки с профил Изобразително изкуство в СОУ), влияе положително върху интереса и мотивацията, и повишава качеството на теоретичните знания и художествените умения на учениците.

Заклучение

Предложеният дисертационен труд показва задълбочен изследователски интерес, способности за детайлен анализ и иновационен подход към педагогическата практика. **Възможно е разширяване на изследването към конкретните резултати получени от приложената методика, използването им за по-задълбочено анализиране и то главно по отношение методическите аспекти на проучването.**

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за неговото приложение, както и на Правилника за развитие на академичния състав. Приложеният към него автореферат отразява същността на изследването и коректно представя приносите от него. Публикациите на докторанта, свързани с дисертационния труд, също отразяват същността, резултатите и приносите в него.

Въз основа на всичко това предлагам на научното жури да присъди на **Венцислава Христова Стоянова** образователната и научна степен „доктор“.

София, 20.02.2016 г.

проф.д-р Лучия Ангелова